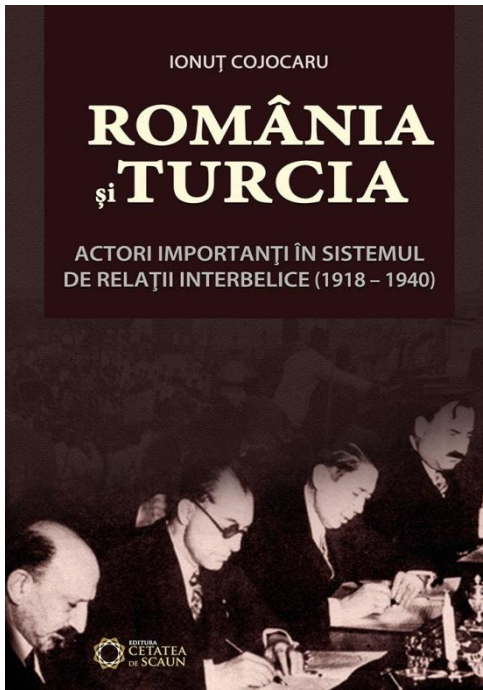

Ionuț Cojocaru, *România și Turcia actori importanți în sistemul de relații interbelice: 1918-1940* [Romanya ve Türkiye: İki Savaş Arasındaki İlişki Sisteminde Önemli Aktörler], Cetatea de Scaun, Târgoviște 2014, 230 sayfa, ISBN 978-606-537-211-5.

Alexandru-George CERCHEZEANU*

Paradoksal bir şekilde, I. Dünya Savaşı sonrası dönemde, Rumen coğrafyasında egemenlik kuran eski güçlerden en yakın ilişkilerin Türkiye ile kurulduğu bilinmektedir. Millî hedefi gerçekleştirdikten sonra (1918) bölgesel ittifaklara katılarak (*Little Entente* ve Balkan Antantı) Romanya bir *status quo*'yu sürdürme politikası izlemiştir. Dönemin ilk yarısında, diplomasi konusunda Bükreş'e verilen teminat klasik müttefikleri olan Fransa ve Birleşik Krallık'a dayanmıştır. Ancak Almanya'nın, Renanya'yı yeniden işgal etmesi (7 Mart 1936) ve Münih

Deklarasyonu'nun ardından Fransız diplomatik sistemi Doğu Avrupa'da sona ermiştir. Türkiye'ye bakıldığında, Berlin ile önemli ekonomik ilişkilerine rağmen, coğrafi uzaklığı sebebiyle diğer Balkan ülkelerine göre nispeten daha özgür ve bağımsız bir politika takip edebilmiştir. Dolayısıyla Ankara aynı anda hem Moskova hem de Batılı başkentlerle yakın ilişkilerini koruyabilmiştir. Aynı zamanda iki savaş arası dönemde, Balkanlar Avrupa'nın barut fiçisi *étiquette*'nden kurtulmuştur.

* Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Disiplinlerarası Balkan Çalışmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, Edirne, E-mektup: alexandru.cerchezeanu@gmail.com.

1982 doğumlu Ionuț Cojocaru tam anlamıyla bir tarihçi olarak eğitim görmüştür. 2010'da Bükreş Üniversitesi'nin Tarih Fakültesi'nde şu an incelenmekte olan kitabı doktora tezi olarak yazmıştır. Daha sonra, 2011-2013 yılları arasında Bükreş'te bulunan Siyasal Bilimler ve Kamu Yönetimi Fakültesi'nde ikinci yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. Beş sene boyunca (2011-2016) Rumen-Türk Dostluk Derneği'nde Genel Sekreter olarak görev almıştır. 2013'den beri Lumina - The University of South-East Europe'ta öğretim görevlisidir. Rumence ana dili haricinde İngilizce, Türkçe ve Arapça bilmektedir. Şimdiye kadar, Ionuț Cojocaru tarafından dört kitap (*România-Turcia 1923-1938: Documente*, Vol.1, 2011; *România și Turcia actori importanți în sistemul de relații interbelice (1918-1940)*, 2014; Abidin Temizer ile birlikte *South-East European Diplomacy: 100 Years since the Balkan Wars*, 2015; *Turcia de la Atatürk la Erdoğan*, 2016) ile Rumence, İngilizce ve Fransızca olmak üzere 40'tan fazla akademik makale kaleme almıştır.

Yazarın hem Rumence (Rumen Askerî Arşivi, Dış İşleri Bakanlığı Arşivi) hem Türkçe (T.C. Başvekâlet Kararlar Dairesi Müdürlüğü, T.C. Başbakanlık Arşivi, T.C. Hariciye Vekâleti Fonu) arşiv koleksiyonuna ve kütüphanelerine ulaşabilmesiyle bu kitap 22 yıllık bir dönemin siyasal, ekonomik, diplomatik ve kültürel gelişmelerinden tam anlamıyla bir kompozisyon oluşturmuştur.

Introdúcere [Giriş] (ss. 9-18)'ten sonraki *România și Turcia: transformări politico-teritoriale după Primul Război Mondial* [I. Dünya Savaşı'ndan Sonraki Siyasal ve Bölgesel Değişmeler] (ss.19-87) adlı birinci bölüm beş kısımdan oluşmaktadır. İlki, *De la imperiu la Republică. Frământări interne și externe. Rolul Marilor Puteri (1918-1923)* [İmparatorluktan Cumhuriyete: İç ve Dış Kargaşa. Büyük Güçlerin Rolü] Balkan Savaşları'ndan sonra Osmanlı Devleti'nin siyasal ve ekonomik sorunları ve Avrupa devletlerinin Türkiye konusunda ortak bir görüşünün olmaması gibi konulardan bahsedilmiştir. İkincisi, *Lupte diplomatice și tratativele duplicitare. Recunoașterea mișcării kemaliste* [Diplomatik Çatışmalar ve Görüşmeler: Kemalist Hareketin Tanınması] Yunanlıların beklenmedik askerî zaferlerinin Büyük Devletler içinde yeni gedikler açılması ve bu devletler tarafından Türk müzakereleri reddedilince Ankara'nın Moskova'ya yönelik yakınlaşma politikasının nasıl temellendiği gösterilmiştir. Yazara göre Sevr Antlaşması Türkler arasında daha önce mevcut olmayan bir millî bilinç yaratarak Mustafa Kemal'in yansıtılmak istenen isyancı imajını kurtarıcı imajına dönüştürmüştür. *Desființarea*

Sultanatului. Momentul Lausanne: Punctul de plecare al statului turc [Saltanat'ın Kaldırılması. Lausanne Anı: Türk Devleti'nin Çıkış Noktası] adlı üçüncü kısımda ise Yunanlılar ile girilen çatışmalar, Sakarya Zaferi'nin önemi, Fransızların Türk dostluğu sergilemesi, yeni anayasanın yürürlüğe girmesi, Mustafa Kemal'in *realpolitik* yaklaşımı ve Boğazlar meselesinin İngilizlerin istediği gibi çözülmesi incelenmiştir. Sonra gelen *România și Convenția Strâmătorilor* [Romanya ve Boğazlar Kongreleri] adlı kısım Lausanne'daki kararlara gösterilen memnuniyetsizliği ve daha sonra koşulların değişmesi yönünde umutlu olan Türkiye'nin gerekçeleri açıklanmıştır. Son fasılda, *Momentul 29 octombrie 1923* [29 Ekim 1923] dünya tarihindeki Ortaçağ'dan çağdaşlığa en hızlı şekilde geçiş kısaca anlatılmıştır.

România și Turcia: Actori importanți în confirmarea unei înțelegeri zonale [Romanya ve Türkiye: Bölgesel Antlaşmayı Onaylamak için Önemli Aktörler] (ss. 89-138) isimli ikinci bölümün birinci kısmında, *Strâmătorile: dispută între Turcia și Marile Puteri* [Boğazlar: Türkiye ve Büyük Güçler Arasında Tartışma Konusu] Ankara ve Moskova ilişkilerindeki yakınlaşma ve ardından bunun önemi vurgulanmıştır. Sonraki kısımda, *Perspective ale politicii externe turce în documente* [Belgelerde Türk Dış Politikası Perspektifleri] Türkiye tarafından Romanya'nın da içinde bulunduğu yakın ülkelerle gerçekleştirilen ve başarıya ulaşan normalleştirme denemeleri anlatılmıştır. *Activitatea diplomatică a Turciei* [Türkiye'nin Diplomatik Faaliyetleri] adlı kısımda Tevfik Rüşü Aras'ın dostluk politikasının uzantısı, Sovyet Rusya ile özel ilişkisinde ekonomik yönü ve güvenlik konusunda Romanya ile işbirliğinin başlangıcı incelenmiştir. *Conferințele balcanice (1930-1933): momente semnificative în istoria statelor din această arie geografică* [Balkan Görüşmeleri: Bu Coğrafyadaki Devletler için Anlamlı Anılar] adlı son kısımda Balkanların yeni *état de choses*'dan, yani sivil toplum seviyesinde savaşın kaldırılması, hukukun evrenselliği gibi konuları ele alan devletler arası görüşmelerden bahsedilmiştir.

Salvarea păcii: Obiectiv general în strategiile de politică externă ale României și Turciei (1934-1938) [Barışın Kurtarılması: Romanya ve Türkiye'nin Dış Politikalarında Genel Hedefler] (ss. 139-178) isimli üçüncü bölümün *Înțelegerea Balcanică* [Balkan Antantı] denilen ilk kısmında Romanya-Türkiye ilişkilerinin hukukî çerçevesinden ve ticarî uzantılarından bahsedilmiştir. *Rolul și locul Înțelegerii Balcanice în spațiul european. Negocieri. Aderarea Turciei. Colaborarea turco-română* [Avrupa Sahasında

Balkan Antantı'nın Statüsü ve Rolü. Müzakereleri. Türkiye'nin Katılımı. Türk-Rumen İşbirliği] başlıklı ikinci kısımda Balkan Antantı'nın işlevselliği, düzeyi ve üyelerinin faaliyetleri kronolojik sırayla incelenerek aynı anda Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya'nın bazı noktalarda Antantı işlevsiz bir hâle getirmeleri analiz edilmiştir. *Momentul de criză în relațiile turco-române: Nota turcă* [Türk Notası: Türk-Rumen İlişkilerinde Kriz Anı] adlı kısımda Boğazlar konusunun yeniden ele alınmasının Rumen tarafında bir ikilem yaratması ve bu ikilemden dolayı iki ülke arasında kısa süreli bir gerginlik yaşanması ele alınmıştır. Sonraki *Conferința de la Montreaux. Colaborarea turco-sovietică* [Montrö Görüşmesi. Türk-Sovyet İşbirliği] isimli kısımda yazar geniş anlamda antlaşmanın imzalanmasını daha ziyade sembolik olarak küçük ve orta ölçekli devletler ile Milletler Cemiyeti'nin galibiyeti olarak nitelendirmiştir. Ancak buna rağmen diplomatların deklarasyonlarına göre, Avrupa'daki revizyonist kanat güçlendikçe Balkan Antantı'nın Romanya ve Yugoslavya gibi ülkeleri kolektif güvenlik politikalarından vazgeçmiş ve bu ülkelerin bireysel olarak tarafsızlıkları sarsılmaya başlamıştır. *Anul 1938 pentru Turcia și România* [Romanya'da ve Türkiye'de 1938 Yılı], *Decesul liderului turc și impactul asupra zonei balcanice* [Türk Liderinin Vefatı ve Balkanlara Etkisi]; ve *Politica externă a Turciei cu privire la naționalitatea evreiască* [Türkiye'nin Yahudilere Yönelik Dış Politikası] isimli son üç kısımda Türkiye-Romanya ticarî ilişkilerinden, Bükreş'in askerî uygulamaları ve mühimmatın yetersiz durumundan, Bulgaristan'a yakınlaşmak için son denemelerden ve Ankara ile Batılı devletler arasındaki ilişkilerin geliştirilmesinden bahsedilmiştir.

Începutul războiului mondial. Poziția României și Turciei cu privire la modificările teritoriale din Europa Estică (1939-1940) [İkinci Dünya Savaşı'nın Başlangıcı. Doğu Avrupa'daki Bölgesel Değişimlere Karşı Romanya'nın ve Türkiye'nin Görüşü] (ss. 179-219) başlıklı dördüncü bölümde Münih'ten sonraki durumu, Çekoslovakya'nın bölünmesi sonrası Almanya-Romanya ortak sınır oluşumunu ele alınmıştır. Öyle ki Bükreş'in, Berlin'in baskılarından kurtulabilmek için Almanya'ya yönelik çeşitli ekonomik imtiyazları kabul etmekten başka çaresi kalmamıştı. Sonraki *Tensiuni diplomatice* [Diplomatik Gerginlik] ve *Eforturile româno-turce. Inițiativa comune* [Rumen-Türk Çabaları. Ortak İnisiyatifleri] adlı kısımlarda Balkan Antantı üyelerinin son çözümleri, Mussolini'nin Balkanlar'da yeni bir müttefik grubu oluşturma tasarısı, Türkiye'nin tarafsızlığının ilanı ve Romanya'nın Moskova'ya yönelik Ankara aracılığıyla yakınlaşma teşebbüsünün iflas etmesi anlatılmıştır. *Pactul Ribbentrop-Molotov. Consecințe asupra zonei locale* [Ribbentrop-Molotov

KİTAP DEĞERLENDİRME

Paktı. Bölgesel Sonucu] ve *Poziția României și a Turciei după izbucnirea războiului* [Savaş Başladıktan Sonra Romanya'nın ve Türkiye'nin Vaziyeti] isimlerini taşıyan son kısımlarda yazara göre Romanya'nın rejim değiştirmesine, Mihver Devletleri'ne katılmasına ve Türkiye'nin Fransa ve Birleşik Krallık ile müttefik olmasına rağmen Bükreş-Ankara arası ilişkilerin değişmediği incelenmiştir.

Kitabın sonunda *Indice* [İndeks] (ss. 220-223) ve *Bibliografie* [Kaynakça] (ss. 224-230) bulunmaktadır.

Kitabın katkısı iki yönlüdür. Türkiye'nin çağdaş tarihindeki bilinmeyenlere yönelik temel bir başvuru olmasının yanı sıra yabancı dilden çevrilmiş birincil kaynaklar Rumen kamuoyu için oldukça önemlidir. Diğer taraftan Balkan çalışmaları yahut Romanya-Türkiye ilişkileri konusunda, Rumence'yi bilen Türk uzmanlara da önemli katkısı bulunmaktadır.